

تاثیر کودهای پتاسیم و روی بر خصوصیات زراعی و مقادیر روی، آهن و فسفر در دو رقم گندم در خاک آهکی با روی پائین

فیض ا.. عزیز زاد فیروزی^۱، محمد علی بهمنیار^۲، علی اصغر مومنی^۱ و ام البنین قاسم پور^۱

۱- کارشناسان دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی ساری.

۲- عضو هیات علمی گروه علوم خاک دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی ساری.

mabahmaniar@yahoo.com

مقدمه

کمبود روی و پتاسیم یکی از مسائل جهانی برای رشد گیاه بویژه در خاکهای آهکی است [۲]. ناکافی بودن عنصر روی مشکل بیش از ۲ میلیارد انسانی است که از کمبود عناصر مغذی بویژه روی رنج می برند [۳]. با افزایش مصرف روی در دانه، تولید بیومس، عملکرد دانه و غلظت روی در دانه‌افزایش یافت. همچنین برگپاشی و مصرف روی در خاک توام با مصرف به فرم برگپاشی بیش از سایر روش‌ها موجب افزایش عملکرد گردید [۴]. کاربرد روی موجب کاهش غلظت فسفر و اسید فیتیک در دانه گندم می‌شود [۱]. بررسی تاثیر مقادیر مختلف روی و پتاسیم بر رشد و عملکرد و مقادیر روی، آهن، پتاسیم، پروتئین، فسفر و اسید فیتیک در دانه در خاکهای آهکی از اهداف مهم تحقیق می‌باشد.

مواد و روشها

به منظور بررسی نقش کودهای پتاسیم و نیتروژن در رشد و تجمع مقادیر روی، آهن و فسفر در دو رقم گندم (تجن و نای شصت) آزمایش گلدانی در سال ۲۰۰۴ در گلخانه دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی ساری صورت پذیرفت. چهار سطح روی با کاربرد در خاک و برگ پاشی (الف) خاک: (۰، ۰/۰۰۸، ۰/۰۱۶، ۰/۰۲۴) گرم روی در کیلو گرم خاک و قریب ۰، ۲۰، ۴۰ و ۶۰ کیلو گرم سولفات روی در هکتار (ب) برگپاشی: به میزان ۱۰۰ میلی لیتر به غلظت ۰/۱، ۰/۲ و ۰/۳ درصد (۰/۱، ۰/۲ و ۰/۳ میلی گرم در کیلو گرم خاک قریب ۳۰۰، ۶۰۰ و ۹۰۰ گرم سولفات روی در هکتار) و چهار سطح کود پتاسیم (۰، ۰/۰۲، ۰/۰۴ و ۰/۰۶ گرم اکسید پتاسیم در کیلو گرم خاک، قریب ۰، ۵۰، ۱۰۰ و ۱۵۰ کیلو گرم اکسید پتاسیم در هکتار به صورت طرح اسپلینت فاکتوریل در چهار تکرار اجراء گردید. کود پتاسیم در مرحله کاشت و کود روی در مرحله کاشت در خاک و در مرحله ساقه دهی برگپاشی شد. در مرحله گلدهی از برگ پرچم نمونه برداری شد و همچنین تعداد پنجه، طول و عرض برگ پرچم، وزن هزار دانه، وزن ماده خشک و عملکرد دانه تعیین گردید. ضمناً غلظت روی و پتاسیم در برگ و میزان روی، آهن و پتاسیم در دانه تعیین گردید.

نتایج و بحث

کاربرد روی موجب افزایش تعداد پنجه در هر بوته، طول برگ پرچم، عملکرد دانه، میزان ماده خشک، وزن هزار دانه و میزان روی در برگ گردید. یلماز و همکاران (۱۹۹۷) افزایش تولید بیومس و عملکرد دانه را در نتیجه مصرف کود روی نتیجه گیری نمودند. اما غلظت فسفر و اسید فیتیک در دانه کاهش یافت (جدول ۱) [۱]. همچنین کاربرد پتاسیم دارای تاثیر مثبت در خصوصیات فوق به استثناء طول برگ پرچم، وزن هزار دانه، میزان روی در برگ و اسید فیتیک داشته است. بعلاوه کود پتاسیم موجب افزایش مقدار جذب پتاسیم در برگ و غلظت پتاسیم در دانه گندم گردید. ضمناً میزان وزن هزار دانه، پتاسیم برگ، اسید فیتیک دانه و پتاسیم دانه در ارقام مورد مطالعه متفاوت بود (جدول ۱). غلظت روی، آهن و پروتئین در دانه تیمار شاهد به ترتیب ۴۹/۱۵، ۳۶/۲۸، ۳۶/۲۸ میلی گرم در کیلو گرم و ۱۸/۲۸ درصد بود. اما کاربرد روی موجب افزایش روی [۴]، آهن و پروتئین در دانه گردید و مقدار آن به ترتیب به ۷۰/۷۲، ۴۲/۴۴ میلی گرم در کیلو گرم و ۱۹/۶ درصد افزایش یافت. میزان اسید فیتیک دانه گندم با مصرف روی از ۷/۹۸ به ۶/۹۰ میلی گرم در کیلوگرم کاهش یافت (جدول ۲). ضمناً اثر متقابل روی و پتاسیم بر عملکرد و اجزاء عملکرد تاثیر معنی داری نداشته است (جدول ۱).

جدول ۱: جدول تجزیه واریانس تاثیر پتاسیم و روی بر عملکرد و اجزاء عملکرد ارقام گندم

CKZn	KZn	CZn	Zn	CK	K	C	خصوصیات
ns	ns	**	*	**	*	ns	تعداد پنجه
ns	ns	ns	**	ns	ns	ns	طول برگ پرچم
ns	ns	**	ns	ns	ns	ns	عرض برگ پرچم
ns	ns	ns	**	ns	**	ns	عملکرد دانه
ns	ns	ns	**	ns	**	ns	عملکرد ماده خشک
ns	ns	ns	**	ns	ns	*	وزن هزار دانه
ns	ns	ns	**	ns	ns	ns	روی در برگ
ns	ns	ns	ns	*	**	**	پتاسیم در برگ
ns	ns	ns	**	ns	*	ns	پروتئین دانه
ns	ns	**	**	ns	*	ns	فسفر دانه
ns	ns	ns	**	ns	ns	*	اسید فیتیک دانه
ns	ns	*	**	ns	*	ns	روی در دانه
ns	ns	ns	**	**	**	ns	آهن در دانه
ns	ns	ns	ns	ns	**	*	پتاسیم در دانه

C=رقم، K=پتاسیم، Zn=روی، *، **، و ns به ترتیب معنی دار در سطح یک درصد، پنج درصد و عدم تفاوت معنی دار

جدول ۲: میزان روی، آهن، پروتئین و اسید فیتیک در دانه گندم

پروتئین (%)	اسید فیتیک (mg/kg)	آهن (mg/kg)	روی (mg/kg)	کاربرد سولفات روی - برگپاشی (mg/kg soil)	کاربرد سولفات روی در خاک (g/kg soil)
۱۸/۲۸b	۷/۹۸a	۶۳/۲۸c	۴۹/۱۵d	.	.
۱۸/۶۸b	۷/۷۶b	۳۸/۵۳bc	۵۵/۰۶c	۰/۱	۰/۰۰۸
۱۸/۵۸b	۷/۱۱bc	۴۰/۳۷ab	۶۴/۰۳b	۰/۲	۰/۰۱۶
۱۹/۶۰a	۶/۹۰c	۴۲/۴۴a	۷۰/۷۲a	۰/۳	۰/۰۲۴

در هر ستون حروف مشابه نشانه عدم تفاوت معنی دار می باشد.

منابع

- [1] Erdal, I., Yilmaz, A., Taban, S., Eker, S., Torun, B., and I.Cakmak, 2002. Phytic acid and phosphorous concentrations in seeds of wheat cultivars grown with and without zinc fertilization. J. Plant Nutrition. 25(1) 113-127.
- [2] Takhar, P. N., and C. D. Walker, 1993. The distribution and correction of zinc deficiency, pp. 151-166. In: A. D. Robson (ed.), zinc in soils and plants. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands.
- [3] Welch, R. M., and R. D. Graham, 1999. A new paradigm for world agricultures meeting human needs, Productive Sustainable Nutritions. Field Crops Research. 60: 1-10
- [4] Yilmaz, A., Ekiz, H., Torun, B., Gultekin, I., Karanlik, S., Bagei, S. A., and I. Cakmak, 1997. Effect of different zinc application methods on grain and zinc concentration in wheat cultivts grown on zinc deficient calcareous soils. J. Plant Nutrition. 20 (4&5), 461-471.